

здійснення ним повноважень, передбачених п.п. 13-15 ст. 6 Закону України «Про Державне бюро розслідувань». Відмітимо при цьому, що внесення змін та доповнень до ст. 545 КПК буде замало, адже потребуватимуть змін усі закони України щодо ратифікації міжнародних договорів у сфері міжнародної правової допомоги, де визначені центральні органи України.

8. П. 20-1 Перехідних положень КПК України передбачає темпоральні межі дії особливого порядку заочного кримінального провадження: «Тимчасово, але не пізніше дня початку діяльності Державного бюро розслідувань (опублікування у газеті «Урядовий кур'єр» відповідного повідомлення його керівником)». Проте, враховуючи положення цього пункту, незрозумілим є детермінуючий зв'язок початку діяльності ДБР та скасування дії особливого порядку заочного кримінального провадження.

Трофименко В. М.

професор кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, доцент

ЩОДО ПИТАННЯ ПІДСЛІДНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Важливим етапом реформи органів правопорядку є створення Державного бюро розслідувань (далі — ДБР) — центрального органу виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції.

Традиційно до компетенції включають наступні елементи: а) нормативно встановлені цілі; б) предмет відання як юридично визначена сфера та об'єкт впливу; в) владні повноваження як гарантована законом міра прийняття рішень і вчинення дій.

Предмет відання ДБР визначено ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» та ч. 4 ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК України). Так, слідчі органів ДБР здійснюють досудове розслідування злочинів: 1) вчинених Президентом України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює дер-

жавне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, Головою Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Головою Фонду державного майна України, його першим заступником та заступником, членом Центральної виборчої комісії, народним депутатом України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Директором Національного антикорупційного бюро України, Генеральним прокурором, його першим заступником та заступником, Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником, Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, його першим заступником та заступником, Постійним Представником Президента України в Автономній Республіці Крим, його першим заступником та заступником, радником або помічником Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, суддею, працівником правоохоронного органу, особою, посада якої належить до категорії «А», крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України згідно з частиною п'ятою статті 216 КПК України;

2) вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора — керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України згідно з частиною п'ятою статті 216 КПК України;

3) проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини), крім злочинів, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України.

Аналіз передбачуваної законом підслідності ДБР дає підстави стверджувати, що її визначення залежить від суб'єктного складу кримінального правопорушення, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесене до підслідності Національного антикорупційного бюро України (далі — НАБУ). Таке законодавче застереження обумовлює необхідність чіткого розмежування компетенції між вищезазначеними правоохоронними органами.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» його завданням є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці. До компетенції НАБУ ч.5 ст. 216 КПК України відносить здійснення

досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 191, 206-2, 209, 210, 211, 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 364, 366-1, 368, 368-2, 369, 369-2, 410 Кримінального кодексу України (далі — КК України). Крім того, повинна бути наявна хоча б одна з додаткових умов, передбачених цією статтею (спеціальний суб'єкт злочину; розмір предмета злочину або завданої ним шкоди в п'ятсот і більше разів має перевищувати розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб тощо).

Проте підхід законодавця до визначення підслідності НАБУ викликає певні питання, оскільки до корупційних злочинів відповідно до ст. 45 КК України відносить злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 КК України.

Співвідношення корупційних злочинів та злочинів, віднесених до підслідності НАБУ, вказує на те, що частина корупційних злочинів знаходиться за межами відання НАБУ, а саме: «Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем» (ст. 262); «Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем» (ст. 308); «Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем» (ст. 312); «Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» (ст. 320); «Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження» (ст. 357). Натомість до його відання ввійшли злочини, що з огляду на положення ст. 45 КК України до таких не відносяться: «Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації» (ст. 206-2); «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» (ст. 209); «Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону» (ст. 211); «Декларування недостовірної інформації» (ст. 366-1).

Значений підхід, видається, не сприяє правовій визначеності в цьому питанні з огляду на те, що певна частина корупційних злочинів залишається в підслідності ДБР та Національної поліції. На практиці це може призвести до певних ускладнень під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, оскільки розмежування підслідності між цими органами пов'язане з окремими елементами скла-

ду злочину — предметом або суб'єктом діяння. Самі ж злочини, що входять до компетенції вищезазначених органів, є тотожними. Така ситуація може спричинити спори щодо підслідності, умисну зміну кваліфікації тощо.

Центр політико-правових реформ та Асоціація українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів у грудні 2017 року провели опитування експертів і громадськості щодо очікувань від ДБР. Основними пріоритетами діяльності ДБР, на думку експертів, повинні бути розслідування щодо службових злочинів (65,1 %), злочинів проти прав і свобод людини (незаконне позбавлення волі або викрадення людини, торгівля людьми тощо) (46,5 %), тяжких та особливо тяжких загально-кримінальних злочинів та вчинених організованими злочинними групами (37,2 %), корупційних злочинів (23,3 %). Варто зазначити, що така підслідність традиційна для правоохоронних органів багатьох країн, які мають аналогічний правовий статус та функціональне призначення (ФБР — у США, Федеральне відомство кримінальної поліції — у Німеччині, Державна поліція — у Франції тощо).

Розширення повноважень ДБР має сенс з огляду на те, що цей орган має особливий, порівняно з іншими органами досудового розслідування статус, який забезпечує високий рівень незалежності, гарантії від втручання в його діяльність та широкий спектр повноважень для ефективної боротьби зі злочинністю, в тому числі — організованою.

На нашу думку, ефективній роботі ДБР буде сприяти усунення на законодавчому рівні недоліків щодо відсутності чіткого розмежування його підслідності з іншими правоохоронними органами та її розширення.